

**Četvrti ciklus Univerzalnog periodičnog pregleda o stanju ljudskih prava u Bosni i
Hercegovini**

**sačinjen u skladu sa stavom 5 Anexa Rezolucije 16/21 Komiteta za ljudska prava UN-a
Vijeća za ljudska prava UN-a**

Septembar 2024. godine

A. METODOLOGIJA I PROCES KONSULTACIJA

Izvještaj Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu BiH) za Četvrti Univerzalnog periodičnog pregleda o stanju ljudskih prava (u daljem tekstu: UPR) pripremljen je u skladu sa Smjernicama 17/119 i Rezolucijom 16/21 Vijeća za ljudska prava (A/TRT/10717/19) u koordinaciji Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH (u daljem tekstu MLJPI) i predstavnika institucija entiteta i BD (. Proces izrade izvještaja podržao je UNDP, održano je 5 konsultacijskih sastanaka sa organizacijama civilnog društva, a izvještaj je objavljen na internet stranici s pozivom na e-konsultacije civilnog društva i svih drugih aktera. Održana je pripremna radionica i više stručnih konsultacijskih sastanaka sa predstavnicima nadležnih institucija entiteta Federacije BiH i Republike Srpske, kao i Brčko distrikta BiH (u daljem tekstu: FBiH, RS, BD BiH).

B. NAPREDAK U DRŽAVI U ODNOSU NA PRETHODNI PREGLED I PROMOCIJA LJUDSKIH PRAVA

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu VM BiH) 5.7.2023. donijelo je Odluku o formiranju Vijeća za osobe sa invaliditetom BiH. Donesena je Strategija unapređenja društvenog položaja lica sa invaliditetom u RS 2017-2026, a Strategija za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u FBiH 2016 -2021 BiH je dostigla određeni nivo pripremljenosti za provođenje evropskih pravnih standarda, iako i dalje postoji izazov vezan za usklađivanje Ustava BiH i izbornog zakonodavstva. U postupku izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije (u daljem tekstu ZZD) 2016. i 2023 unaprijeđen je antidiskriminacijski okvir. Donesen je Pravilnik o načinu prikupljanja podataka o predmetima diskriminacije u BiH.

MLJPI BiH uradilo je i analizu usklađenosti propisa za ZZD i Zakonom o ravnopravnosti spolova, kao i procjenu usklađenosti ZZD sa pravnom stečevinom EU.

Ažuriran je pravosudni informacijski sistem(u daljem tekstu CMS.) da se omogućiti prikupljanje sveobuhvatnih podataka u predmetima diskriminacije na sudovima BiH i prikupljanje podataka o odnosu žrtve i počinioca u predmetima rodnozasnovanog nasilja, . Kreirano je tehničko rješenje koje će omogućiti prikupljanje podataka o zločinima iz mržnje kao i zaštićenim karakteristikama žrtava ovih zločina.

Usvojen je zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Ombudsmanu za ljudska prava BiH, Zakon o sprečavanju sukoba interesa u institucijama BiH, Strategija za borbu protiv korupcije i Akcioni plan za period 2024-2028.

BiH je imenovala kontakt osobu za kampanju Vijeća Evrope, „Novinari su bitni“. VM je 2023. usvojilo dokument „Mapiranje odgovora na govor mržnje“. Sačinjen je drugi izvještaj o pojavnim oblicima diskriminacije u BiH. Usvojen je Gender Akcioni plan za BiH(u daljem tekstu GAP BiH) za period 2023-2027 kao i Strategija za suzbijanje nasilja u porodici u RS za period 2022-2024.

BiH je usvojila Akcioni plan za unapređenje ljudskih prava i osnovnih sloboda LGBTI osoba u BiH za period 2021-2024.

Odlukom Ustavnog suda BiH, 2019. ukinuta je smrtna kazna u RS. Zakon o vanparničnom postupku izmjenjen je 2021. na način da je omogućen upis djece migranata i azilanata.

Skupština BD BiH usvojila je Zakon o mirnom ukupljanju, a imenovano je Vijeće nacionalnih manjina BD BiH 06.04.2022.

Postignut je određeni napredak u uspostavljanju institucionalnih mehanizama za saradnju između vlada i organizacija civilnog društva.

VM BiH usvojilo je Akcioni plan za društvenu inkluziju Roma i Romkinja za period 2021-2025, usklađen s EU standardima. Ministarstvo prosvjete i kulture RS (MPiK) je donijelo Akcioni plan o obrazovnim potrebama Roma/Romkinja u Republici Srpskoj 2021-2024.

1. INSTITUCIONALNI KAPACITETI I KOORDINACIJA

Preporuke: 120.5; 120.6; 120.7; 120.8; 120.11; 120.24; 120.26; 120.27; 120.28; 120.110; 120.150;

Strateški dokumenti u oblasti ljudskih prava i diskriminacije nisu doneseni.

VSTV BiH je 2022. usvojio Smjernice za nosioce pravosudnih funkcija prilikom istupanja u javnosti i korištenja društvenih mreža, te 2020 usvojio Strategiju za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH. Sve pravosudne institucije u BiH donijele su vlastite akcione planove za implementaciju Strategije, koji su odobreni od strane VSTV BiH.

Agencija za ravnopravnost spolova BiH (u daljem tekstu ARS BiH) je u oktobru 2019. izradila i objavila Preporuku poslodavcima i nadležnim organima u vezi sa ravnopravnosti spolova

ADS BiH je za državne službenike/ce institucija BiH od 2019-2024. organizovala obuke na teme: Prevencija i zaštita od diskriminacije, Usklađivanje zakona i podzakonskih akata sa Zakonom o zabrani diskriminacije i Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH.

VM BiH je usvojilo Informaciju o mehanizmima za efikasnu prevenciju i zaštitu od uznemiravanja na osnovu spola i seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu u institucijama BiH sa Vodičem za preduzimanje efikasnih mjera za sprečavanje uznemiravanja na osnovu spola i seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu u institucijama BiH

VSTV BiH je ažurirao CMS na način da se prikupljaju podaci o predmetima diskriminacije, rodno zasnovanog nasilja, a 2024. i zločinima iz mržnje.

2. OMBUDSMANI I OPCAT

Preporuke: 120.4; 120.10; 120.12; 120.13; 120.14; 120.15; 120.16; 120.17; 120.18; 120.19; 120.74;

Objavljen je Zakon o izmjenama i dopunama zakona o Ombudsmenu za ljudska prava BiH, a isti je usaglašen sa Pariškim principima i preporukama Venecijanske komisije na način da je uspostavljen institut „preventivnog mehanizma“ za sprečavanje mučenja i zlostavljanja (NPM). Zakonom je predviđeno da će isti u okviru institucije Ombudsmena za ljudska prava BiH obavljati poslove preventivnog mehanizma za sprječavanje torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka i kazni u BiH. Istim izmjenama obezbjeđena je finansijska nezavisnost Institucije Ombudsmena.

3.BORBA PROTIV KORUPCIJE

Preporuke: 120.71; 120.108; 120.109;

Parlament BiH je usvojio 08.03.2024. Zakon o sprečavanju sukoba interesa u institucijama na nivou BiH, također u procesu usvajanja je i Strategija za borbu protiv korupcije i Akcioni plan (2024.-2028).

VSTV BiH je 2023. na polju procesuiranja predmeta organizovanog kriminala i korupcije sačinio nezavisni izvještaj o trenutnim praksama VSTV-a BiH i Set preporuka za jačanje regulatorne uloge, usvojen je Akcioni plan za implementaciju preporuka, čija je realizacija započela iste godine. U saradnji sa OEBS-om u aprilu 2022. izrađen je Letak naziva „prijava krivično djelo izvršeno iz mržnje –važno je da se zna!“ koji je distribuiran po policijskim stanicama MUP-a RS.

Vlada RS je donijela Akcioni plan za sprovođenje Strategije borbe protiv korupcije u RS 2018-2022. Također, uspostavljen je kanal za prijavu korupcije i drugih nepravilnosti „MUP INFO“. Vlada RS je 2023. donijela Odluku o izradi Strategije borbe protiv korupcije u RS za period 2023 – 2029. Skupština BD BiH je 6. juna 2018. usvojila Zakon o Kancelariji za prevenciju korupcije i koordinaciju aktivnosti na suzbijanju korupcije kojim je osnovana Kancelarija za prevenciju korupcije i koordinaciju aktivnosti na suzbijanju korupcije u BD BiH, također u pogledu svojih nadležnosti primjenjuje i Zakon o zaštiti osoba koje prijavljuju korupciju.

4.GRAĐANSKA I POLITIČKA PRAVA

Osnovne slobode i učešće u javnom i političkom životu

4.1.Sloboda izražavanja

Preporuke:120.3; 120.41; 120.59; 120.60; 120.61; 120.62; 120.63; 120.64; 120.97; 120.98; 120.99; 120.100; 120.101; 120.102

Odlukom Visokog predstavnika za BiH, Valentina Inzka, izvršene su dopune Krivičnog zakona BiH na način da se sankcionisao govor mržnje, u smislu veličanja ratnih zločinaca, otvorenog negiranja ili opravdavanja genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina utvrđenih pravosnažnim sudskim odlukama, te propisao sankcije za dodijelu priznanja, nagrade, spomenice ili sličnih privilegija osobama osuđenim pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin, kao i čin imenovanja javnog objekta (ulica, trg, park, most, institucija, ustanova, općina ili grad, naselje i naseljeno mjesto, ili slično) prema osobama osuđenim pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin.

VM BiH usvojilo 27.11.2023 je dokument Mapiranje odgovora na govor mržnje.

Regulatorna agencija za komunikacije BiH (u daljem tekstu RAK BiH) izvršila je harmonizaciju regulatornog okvira sa Direktivom EU o audiovizuelnim medijskim uslugama 2018, donijela paket propisa iz područja emitovanja, usvojila je i Pravilo 96/2023 o uslugama platformi za razmjenu video zapisa koje sadrži obaveze pružalaca usluga platformi u poduzimanju odgovarajućih mjera u pogledu zaštite šire javnosti od programa i videozapisa

koji su generisali korisnici, a koji sadrže govor mržnje. Trenutno nije registrovan nijedan pružalac usluge platforme za razmjenu videozapisa u BiH.

Služba za zaštitu integriteta i zakonitosti u radu MUP RS sprovodi pravovremene unutrašnje istrage, i u saradnji sa nadležnim tužilaštvima krivične istrage protiv policijskih službenika, u svim slučajevima postojanja povrede dužnosti, kao i situacijama koje imaju obilježja krivičnog djela. MUP RS od 2016. vodi evidenciju prijava napada i prijetnji novinarima i predstavnicima medijske zajednice. Na internet stranici MUP RS je podstranica posvećena upravo visokotehnološkom kriminalu i prevenciji ovih krivičnih djela. MUP RS kontinuirano sprovode edukacije o zaštiti na internetu i zaštite od KD „Ugrožavanje sigurnosti“ putem društvenih mreža.

Policija BD BiH na osnovu člana 42. stav (1) tačka u) Zakona o policijskim službenicima vodi evidenciju napada na novinare

4.2. Zabrana diskriminacije

Preporuke: 120.1;120.9; 120.37;120.38; 120.39; 120.40; 120.21; 120.22 120.42; 120.45; 120.48; 120.49; 120.50; 120.58; 120.73; 120.112; 120.113; 120.114; 120.116; 120.117; 120.118; 120.119; 120.120;

VSTV BiH je ažurirao CMS sistem za predmete diskriminacije, kreirao Uputstvo za korištenje dopunjenog šifrnika CMS sistema za postupke diskriminacije, te proveo ciklus obuka za sudove o korištenju Uputstva.

BiH nije izvršila izmjene Ustava i Izbornog zakona BiH u smislu presuda Evropskog suda za ljudska prava i presuda u slučajevima „Sejdić i Finci protiv BiH“; „Zornić protiv BiH“; „Pilav protiv BiH“; „Pudarić protiv BiH“; „Baralija protiv BiH“.

Visoki predstavnik za BiH, Christian Schmidt, je u oktobru 2022. donio Odluku o izmjenama Izbornog zakona BiH i Ustava FBiH, kojom je između ostalog izvršena izmjena odredbi s ciljem usaglašavanja odredbi Izbornog zakona BiH sa presudom Ustanog suda BiH u slučaju „Ljubić“ iz 2016..

Prema posljednjoj analizi Ustavnog suda iz jula 2023. presuda u slučaju "Ljubić" vodila se kao neprovedena.

MLJPI BIH je Programom rada za 2024. planiralo izradu Srednjoročnog programa za suzbijanje diskriminacije i programa obuka za promociju i zaštitu ljudskih prava u BiH za period 2023-2027. kao strateškog dokumenta iz oblasti ljudskih prava i diskriminacije.

VM BiH je 4.3.2024. usvojilo izvještaj o pojavama diskriminacije u BiH za 2022. koji je proslijeđen Parlamentarnoj skuštini BiH na razmatranje. U toku je izrada novog izvještaja o pojavama diskriminacije za 2023.

Novi Pavilnik o načinu prikupljanja podataka o predmetima diskriminacije u BiH donesen je 2023. kojim je propisan sadržaj evidencijskog lista za prikupljanje podataka o predmetima diskriminacije kao i obrazac godišnjeg izvještaja o statističkim podacima u predmetima diskriminacije.

MLJPI BiH uradilo je i analizu usklađenosti propisa na svim nivoima vlasti sa ZZD i Zakonom o ravnopravnosti spolova, kao i procjenu usklađenosti ZZD sa pravnom stečevinom EU. Analiza je otkrila postojanje određenih neusklađenosti i kao takva može poslužiti kao platforma za dalje djelovanje institucionalnog mehanizma za ravnopravnost spolova radi daljeg usklađivanja. Od 188 zakona koji su bili obuhvaćeni analizom na državnom i entitetskom nivou, samo 4 zakona su usklađena sa ZZD. Analiza nije obuhvatila propise kantona.

VM BiH usvojilo je Smjernice za usklađivanje propisa sa ZZD što predstavlja alat odnosno princip rada koje će ovo MLJPI u narednom periodu da provodi u pogledu ocjene usklađenosti propisa sa ZZD. Ove smjernice ujedno predstavljaju principe kojim se trebaju rukovoditi sve institucije prilikom usvajanja propisa.

Urađena je procjena potrebe usklađivanja ZZD u pogledu statusa migranta kao osnova diskriminacije.

4.3. Pravo na život slobodu i sigurnost

Preporuka: 120.111

U FBiH 2021. izmijenjen Zakon o vanparničnom postupku tako što omogućuje utvrđivanja mjesta i vremena rođenja kod nadležnog suda za lica koja se ne mogu upisat u matičnu knjigu rođenih po propisima iz matičnih knjiga, isto ranije propisano Zakonom o vanparničnom postupku RS omogućen je upis djece registrovanih migranata i azilanata.

BiH je podržala opredjeljenje Regionalne konferencije OSCE-UNHCR-a o „Pristupu civilnoj dokumentaciji i prevenciji apatridije u jugoistočnoj Evropi” u Skoplju, u Sjevernoj Makedoniji.

4.4. Ravnopravnost spolova

Preporuke: 120.53; 120.55; 120.147; 120.148; 120.149; 120.151; 120.152; 120.153; 120.154; 120.155; 120.156; 120.157; 120.158; 120.159; 120.160; 120.161; 120.162; 120.163; 120.164; 120.165; 120.166; 120.167; 120.168; 120.169;

U izvještajnom periodu je realizovan GAP BiH za period 2018-2022. na svim nivoima vlasti u BiH uz podršku međunarodnih donatora i domaćih nevladinih organizacija. VM BiH je krajem 2023. donijelo odluku o usvajanju GAP BiH za period 2023–2027. kao četvrte generacije sveobuhvatne strategije za uvođenje principa ravnopravnosti spolova u oblasti javnog i privatnog života u BiH.

Izrađen je Vodič za preduzimanje efikasnih mjera za sprečavanje uznemiravanja na osnovu spola i seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu u institucijama BiH, te je većina institucija BiH usvojila odluku o politici nulte tolerancije prema djelima seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na osnovu spola. Imenovani su savjetnici/e za prevenciju uznemiravanja na osnovu spola i seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu, te su organizovane osnovne i napredne edukacije.

U BiH postoji kontinuitet rada na prevenciji i borbi protiv nasilja u porodici i nasilja prema ženama. Uloženi su značajni naponi na usaglašavanju pravnog okvira i razvoju mreže aktera zaštite i prevencije što je u skladu sa standardima Istanbulske konvencije.

Uspostavljena su tri Krizna centra za žrtve silovanja pri medicinskim ustanovama u Tuzli, Mostaru i Sarajevu, uključujući opremanje centara i obuku za lica koje će raditi u tim centrima.

U RS donesena je Strategija za suzbijanje nasilja u porodici RS za period 2020-2024., na osnovu koje su doneseni Akcioni planovi za suzbijanje i sprečavanje nasilja u porodici, i ekonomsko osnaživanje žrtava, 2022. usaglašen je i opšti protokol o postupanju i slučajevima nasilja u porodici u RS

U RS provedena je Strategija razvoja preduzetništva žena RS za period 2019-2023. U toku je izrada nove za period 2024-2030.

Izmjenama Krivičnog zakonika RS u 2023. došlo je do značajnog unapređenja zakonodavnog okvira za sprečavanje nasilja zasnovanog na polu i usklađivanja sa Konvencijom. Na teritoriji RS postoje sigurne kuće za smještaj žena i djece žrtava nasilja u porodici.

VSTV BiH je, krajem oktobra 2020., usvojio Strategiju za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH, na temelju koje su sve pravosudne institucije u BiH donijele vlastite akcione planove. U FBiH uspostavljen i uspješno realizovan Finansijski instrument za provedbu GAP BiH - FIGAP II program, kako bi osigurala sredstva za provedbu GAP BiH

Imenovan je Koordinacioni odbor za praćenje implementacije GAP 2019-2022. u FBiH

Usvojeno je šest kantonalnih GAP (KS, SBK, BPK, ZDK, TK, USK), te akcioni planovi za 30% jedinica lokalne samouprave u FBiH.

Implementiran je Akcioni plan za provedbu Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici FBiH za period 2018-2020.

Dom naroda Parlamenta FBiH 12.06.2024. donio je Strategiju za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024.- 2027.

Vlada FBiH 15.12.2022. donijela je Odluku o politici nulte tolerancije prema djelima seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na osnovu spola u federalnim organima uprave, federalnim upravnim organizacijama, službama i drugim tijelima čiji je osnivač Vlada FBiH

Implementiran je Akcioni plan za razvoj preduzetništva žena FBiH 2018-2020, s ciljem promovisanja i razvoja preduzetništva žena.

U FBiH redovno se provode obuke za nosioce pravosudnih funkcija o temama diskriminacije i rodne ravnopravnosti, rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici, seksualnog nasilja, trgovine ljudima, krivičnim djelima počinjenim iz mržnje, ratnom seksualnom nasilju u krivičnim postupcima, pripadnicima ranjivih grupa kao svjedocima u postupku, ljudskim pravima LGBTI osoba i dr.

4.5.Sloboda medija

120.46; 120.51; 120.84; 120.85; 120.86; 120.87; 120.88; 120.89; 120.90;
120.91 120.92; 120.93; 120.94; 120.95;

BiH je imenovala kontakt osobu u vezi kampanje VE „Novinari su bitni“. Koordinacijska radna grupa za projekat EEfx („Jačanje institucionalnih kapaciteta u oblasti slobode izražavanja i informisanja“) preuzet će ulogu Nacionalnog komiteta.

Putem CMS sistema omogućeno je počev od 01.01.2019.evidentiranje zanimanja „novinar“ u vezi sa predmetima napada na novinare.

Uspostavljene su kontakt tačke za sigurnost novinara u tužilaštvima na svim nivoima i policijskim agencijama koje su zadužene da evidentiraju i prate postupanje po prijavama vezanim za napad na novinare.

Zakonom o javnom RTV sistemu regulisano je pitanje upotrebe službenih jezika.Slične odredbe propisane su zakonom u FBiH i u RS.

Prijetnje putem društvenih mreža nisu definisane kao posebno krivično djelo, već kao krivično djelo „Ugrožavanje sigurnosti“.

4.6.Vjerske slobode

120.52; 120.57; 120.106;

BiH ima uspostavljen zakonodavni okvir kojim se štite sloboda mišljenja i vjeroispovjesti, a koji je usaglašen sa međunarodnim standardima u oblasti ljudskih prava. U svrhu provođenja ovog zakona i ostvarivanja vjerskih sloboda BiH je zaključila međunarodne ugovore sa Svetom stolicom i Srpskom pravoslavnom crkvom. Ugovor sa Islamskom vjerskom zajednicom u BiH se nalazi na razmatranju i potpisivanju od 20. oktobra 2015.u Predsjedništvu BiH

VM BiH finansijski podržava Međureligijsko vijeće koje čine predstavnici četiri religije (katoličanstvo, pravoslavlje, judeizam i islam) u javnom prostoru, u zajedničkim aktivnostima borbe protiv svih oblika diskriminacije i vjerskog fanatizma i poticanja tolerancije među religijskim skupinama. Napredak u ovoj oblasti ogleda se u aktivnom uključivanju Crkava i vjerskih zajednica u provođenje Platforme za mir, koje su u proteklom periodu svojim aktivnostima zajednički podržale i ohrabile sve žrtve rata, i svojim primjerom ukazale na značaj javne podrške žrtvama.

Međureligijsko vijeće u BiH kontinuirano osigurava sredstva u iznosu od 100.000 KM, kako bi se podsticao interkulturalni dijalog, tolerancija i razumjevanje među različitim vjerskim zajednicama u BiH. Iz navedenih sredstava kroz izvještaje o implementaciji grant sredstva u periodu 2019-2023. urađeno je sljedeće:Monitoring napada na vjerske objekte, osiguranje odgovora na COVID-19 u crkvama i vjerskim zajednicama, Panel diskusiju „Mladi u borbi protiv mržnje, netolerancije i diskriminacije“, jačanje međureligijskog dijaloga u BiH na lokalnom nivou, u 15 jedinica lokalne samouprave

RS putem Republičkog sekretarijata za vjere (RSV) unapređuje odnose i saradnju sa crkvama i vjerskim zajednicama stvarajući uslove za njihovu slobodnu i odgovornu misiju u duhu poštovanja vlastitog nasljeđa i tradicionalnih vrijednosti različitih konfesija koje koegzistiraju na ovim prostorima. RSV finansijski podržava crkve i vjerske zajednice putem projekata za očuvanje postojećih i izgradnju novih vjerskih objekata i zaštitu istorijske i kulturne baštine, kao i duhovnog nasljeđa crkava i vjerskih zajednica u RS. Obezbijeđena je takođe podrška etničkim i vjerskim organizacijama i udruženjima u arheološkom istraživanju crkvenih lokaliteta i u obilježavanju vjerskih praznika, kao i medijskim projektima koji informišu javnost o ljudskim pravima i promovišu poštovanje vjerske i kulturne raznolikosti

4.7. Pravosuđe, uključujući nekažnjivost i vladavina prava

120.2; 120.20; 120.23; 120.29; 120.30, 120.31; 120.32; 120.33; 120.34;
120.35; 120.36; 120.65; 120.66; 120.67; 120.68; 120.69; 120.75; 120.76; 120.96;
120.103; 120.104; 120.105; 120.107; 120.178

VM BiH je 24.09.2020. usvojilo Revidiranu državnu strategiju za rad na predmetima ratnih zločina. Na prijedlog Ministarstva pravde BiH, 22.01.2024. VM BiH, donijelo je Odluku o produženju roka provedbe strateškog cilja 1.2. Revidirane državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina do kraja 2025.

Iako je preporučeno uspostavljanje državnog fonda obeštećenja i reparacije, isti još uvijek nije uspostavljen, te je VSTV BiH je preduzeo aktivnosti kojima se unapređuje pravna mogućnost naknade štete proistekle iz počinjenja ratnih zločina. Preporučeno je nadležnim organima BiH da uspostave fondove reparacije štete za žrtve ratnih zločina kao supsidijarni izvor naknade za pričinjenu materijalnu/nematerijalnu štetu u slučaju individualne insolventnosti osuđenog lica. Kao primjer dobre prakse prepoznaju se aktivnosti organizacije TRIAL International u pravcu pružanja podrške žrtvama ratnih zločina silovanja i seksualnog nasilja, te koraka ka uspostavi reparacijskog fonda u okviru MLJPI BiH.

Žrtve krivičnih djela ostvaruju svoja prava u okviru krivičnog postupka, uključujući i pravo na naknadu, odnosno imovinskopravni zahtjev koji je nastao usljed učinjenja krivičnog djela.

Imovinskopravni zahtjev može se odnositi na naknadu štete, povrat stvari ili poništavanje određenog pravnog posla.

O imovinskopravnom zahtjevu odlučuje sud. U presudi, kojom optuženog oglašava krivim, sud može oštećenom dosuditi imovinskopravni zahtjev u cjelini ili mu može dosuditi imovinskopravni zahtjev djelimično, a za ostatak ga uputiti na parnični postupak.

Dinamika efikasnosti procesuiranja ratnih zločina u BiH prati se u okviru projektne komponente VSTV-a finansirane grantom Evropske unije IPA 2022 „Unapređenje rada na predmetima ratnih zločina u BiH“. Projektna komponentna VSTV-a BiH je usmjerena na pružanju podrške radu Nadzornog organa za praćenje provođenja Revidirane državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina te redovno izvještavanje Stalne komisije za efikasnost i kvalitet tužilaštava i Sjednice VSTV-a o radu na predmetima ratnih zločina. Prema informacijama koje su tužilaštva u BiH dostavila VSTV-u zaključno sa 31.12.2023. u tužilaštvima u BiH je registrovano ukupno 322 neriješenih KTRZ predmeta.

Institut za nestale osobe BiH (u daljem tekstu INO BiH) je inastitucija na nivou države u cijoj je nadležnosti obaveza da bez diskriminacije pronade nestale osobe i uspostavi

Centralnu evidenciju nestalih, i time vrati dostojanstvo žrtvama, da odgovor njihovim porodicama i doprinese zadovoljavanju pravde i ostvarenju procesa pomirenja.

INO BiH još uvijek traga za 7 621 nestalom osobom, od ukupno 35 000, za koliko je izvršena prijava o nestanku. Do sada je identifikovano 26 268 ekshumiranih žrtava. Još uvijek nije uspostavljena jedinstvena Centralne evidencije nestalih osoba. Centralni spisak prolazi strogi proces verifikacije i provjere podataka, kako bi se osigurala tačnost i time eliminisale političke manipulacije brojem nestalih osoba.

Do sada je izvršena verifikacija 29 870 prijava o nestalim osobama. U toku 2021-2023 podneseno je 80 novih prijava za traženje nestale osobe.

Zakonom o nestalim osobama utvrđeni su principi traženja nestalih osoba iz BiH i u BiH, nestalih u periodu od 30. aprila 1991. do 14. februara 1996.

U članu 15. Zakona o nestalim osobama predviđeno je uspostavljanje Fonda za pomoć porodicama nestalih osoba te je VM BiH na 131. sjednici održanoj 18.10.2006. donijelo je Odluku o osnivanju Fonda za pomoć porodicama nestalih osoba BiH, ali isti još uvijek nije osnovan.

U skladu sa članom 2. tačka 8) i članom 5. Zakona o nestalim licima, u Republici Srpskoj postoji Republički centar za istraživanje rata, ratnih zločina i traženje nestalih lica koji, u skladu sa Zakonom o republičkoj upravi, obavlja stručne i druge poslove koji se između ostalog odnose i na traženje nestalih lica, prvenstveno na lociranje mjesta stradanja nestalih lica, masovnih, pojedinačnih i izmještenih grobnica na teritoriji BiH.

U toku 2023. je uspostavljen institut preventivnog mehanizma ali nisu imenovani predstavnici istog. Umjesto njih institucija Ombudsmena za ljudska prava u BiH je tokom oktobra i decembra 2023. posjetila više policijskih uprava i stanica u RS, FBiH i BD, o čemu je sačinjen „Specijalni izvještaj o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim policijskim upravama u BiH“, u kome su date preporuke da se izvrši adekvatna adaptacija uslova u navedenim prostorijama.

MUP RS evidentira sve prijave koje se odnose na zlostavljanje građana, posebno lica lišenih slobode u svim organizacionim jedinicama MUP RS, a ne samo policijskim stanicama.

Skupština BD BiH usvojila je Zakon o mirnom okupljanju koji je usklađen sa članom 21. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima.

Ovim propisom uređena je oblast mirnog okupljanja na način kako je to određeno međunarodnim standardima, ali i kako je to navedeno u preporukama datim u Zajedničkom mišljenju Evropske komisije za demokratiju kroz pravo i OSCE/Ured za demokratske institucije i ljudska prava broj: 951/2019 od 9. decembra 2019. o pravnom okviru slobode mirnog okupljanja u BiH, odnosno njenim entitetima i BD BiH.

Policija BD BiH pokrenula je postupak sačinjavanja nacarta Zakona o javnom redu i miru, u cilju zaštite internet prostora. Posljednim izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BD BiH, definisano je krivično djelo: „Javno izazivanje i podsticanje nasilja i mržnje Član 355a

Osuđeni po presudama sudova BD BiH, izvršavaju kaznu zatvora u entitetskim zavodima za izvršenja kazne za koje su nadležna entitetska ministarstva pravde.

U FBiH, RS i BDBiH osigurana je zaštita kroz kancelarije besplatne pravne pomoći u Kancelariji za pravnu pomoć BD BiH u skladu sa Zakonom o Kancelariji za pravnu pomoć.

U RS kontinuirano se primjenjuju prava utvrđena okvirom za obeštećenje civilnih žrtava rata, uključujući žrtve ratnog seksualnog nasilja.

Oblast zaštite žrtava ratne torture je u isključivoj nadležnosti entiteta. U RS obezbjeđen je najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda za žrtve ratne torture.

5. EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA

120.47;120.56;120.70; 120.72;120.121; 120.122;120.123;120.124;
120.125;120.126; 120.127; 120.128; 120.129;120.130

MLJPI BiH u saradnji sa Institutom za razvoj mladih KULT sačinilo je dokument Okvirne smjernice BiH za 2021-2025 za implementaciju vodećih načela o poslovanju i ljudskim pravima koji je VM BiH 09.11.2022. Okvirne smjernice su zasnovane na tri stuba koja potertavaju dužnost nadležnih vlasti da zaštite ljudska prava, obaveze poslovnog sektora da poštuju ljudska prava dok treći stub govori o pristupu pravnom lijeku.

MCP je u periodu 2020.–2021. koordiniralo projekt „Analiza potreba centara za socijalni rad i drugih ustanova socijalne zaštite u BiH“ (TA IPA 2016), čime je omogućeno kreiranje projekta u okviru rezultata „Unaprijeđeni kapaciteti centara za socijalni rad u BiH (AD IPA 2020)“, koji su u toku.

U području rada i zapošljavanja koordinirana je implementacija projekta: „EU Potpora lokalnim partnerstvima za zapošljavanje- Faza II (LEP II)“, kojim je nastavljeno uspostavljanje lokalnih inicijativa za zapošljavanje sa ciljem razvoja programa aktivacije i integracije na tržište rada sukladno specifičnim lokalnim potrebama. Projekat se provodi od 2021.

Vlada RS usvojila je strategiju zapošljavanja u RS za period 2021-2027. i doneseni su akcioni planovi.

MCP BiH zajedno sa MRBIZ RS, FMRSZ i Vladom BD u koordinaciji uspostavljanja šeme Garancije za mlade u skladu s Garancijom za mlade EU. Akcioni plan Garancije za mlade u RS.izrađen je 2023

MCP BiH, zajedno sa nadležnim entiteskim ministarstvima, u periodu 2019. – 2024. učestvuje u realizaciji više programa i projekata u području socijalne zaštite i zapošljavanja, čiji rezultati imaju direktan uticaj na povećanje socijalne uključenosti ranjivih grupa i zaštitu porodice:

1. Projekat IPA 2020 – „Ojačani sistemi socijalne, dječje zaštite i obrazovanja u BiH za pružanje inkluzivnih usluga i sprječavanje institucionalizacije“, implementira UNICEF u periodu od 1.5.2024.do 30.4.2027.
2. Projekat IPA 2020 TA – „Jačanje ljudskih potencijala centara za socijalni rad“, implementira EPRD konzorcij u periodu od 15.5.2024. do 14.5.2027. Projekat se realizuje u saradnji sa MZSZ RS.

3. Program UNICEF „Transformacija institucija za zbrinjavanje djece i prevencija razdvajanja porodica“, implementiran u periodu 2018. – 2020. Projekat se realizuje u saradnji sa MZSZ RS.
4. Program UNICEF „Deinstitucionalizacija u sistemu socijalne i dječije zaštite“, implementiran u 2023. u okviru programa definiran dokument „Mapa puta za deinstitucionalizaciju u sistemu socijalne zaštite u BiH“;
5. Projekt: „EU Podrška lokalnim partnerstvima za zapošljavanje - Faza II (LEP II)“. Projekat se provodi od 2021.

Projekat „EU4zapošljavanje“, implementira ILO u periodu 2023. – 2025. Projekat se realizuje u saradnji sa MZSZ RS.

Vlada RS je 2022., usvojila Strategiju zaštite životne sredine RS za period 2022-2032., Kao prioritet 4.2. definisano je unaprjeđenje sistema upravljanja kvalitetom vazduha koji podržava donošenje strateških odluka i informiše građane o kvalitetu vazduha kao i Razvoj sistema izvještavanja prema međunarodnim institucijama i koordinacija unaprijedjenja informisanja građana o kvaliteu vazduha.

Parlament FBiH je krajem 2023. donio Federalnu strategiju zaštite okoliša 2022. – 2032 kojom su utvrđeni prioriteti i mjere kroz sedam tematskih oblasti s ciljem poboljšanja stanja okoliša, ublažavanja i prilagođavanja klimatskim promjenama, osiguranja održivijih javnih usluga u oblasti upravljanja vodama i otpadom, očuvanja prirode, bolje usaglašenosti propisa sa propisima EU i međunarodnim sporazumima u oblasti okoliša te usklađenijeg i efikasnijeg upravljanja sektorom okoliša. Federalna Strategija uključuje aktivnosti osiguranja visokog nivoa svijesti javnosti o važnosti zaštite okoliša i uključenosti u proces donošenja odluka, uključujući žene, mlade i društveno osjetljive grupe“. U RS postignut je napredak u sledećim oblastima: Donesen je novi Zakon o zdravstvenoj zaštiti kojim je definisana društvena briga za zdravlje građana na nivou RS koja se ostvaruje osiguranjem zdravstvene zaštite populacijskim i nozološkim grupama od posebnog socijalno- medicinskog značaja. Navedene grupe, pravo na zdravstvenu zaštitu ostvaruju iz sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja u skladu s Zakonom o obaveznom zdravstvenom osiguranju.

Porodični zakono RS stupio je na snagu 1. septembra 2023, kojim su uređeni poprodično pravni odnosi između bračnih supružnika, vanbračnih partnera, roditelja i djeteta, usvojioca i usvojenika, staratelja i štićenika, odnosno između srodnika u bračnoj, vanbračnoj ili usvojeničkoj porodici, te postupci nadležnih organa u vezi sa prodočnim odnosima i starateljstvom i druge bitne oblasti porodično pravne zaštite. Strategija socijalne zaštite RS 2023-2029 je usvojena 7.12.2023. U strategiji su definisana tri streteška cilja: 1. Omogućiti razvoj novih i unapređenje kvaliteta postojećih usluga uz bolje ciljanje potreba korisnika u sistemu socijalne zaštite; 2. Stalno unapređivati sistem dječije i porodično pravne zaštite sa fokusom na razvoj preventivnih mjera podrške; 3. Povećati stepen izgrađenosti kapaciteta u socijalnoj, dječijoj, porodično-pravnoj zaštiti i jačati mehanizme međusektorske podrške i saradnje. Izvršenom SWOT analizom i prikupljenim informacijama u Strategiji socijalne zaštite RS, pored prava iz Zakona o socijalnoj zaštiti, JLS svojom odlukom, u skladu sa potrebama stanovništva, mogu da utvrde i druga prava i usluge, kao i usluge i kriterijume za njihovo ostvarivanje, a najčešći u praksi su personalna asistencija za lica sa invaliditetom, stanovanje uz podršku, zaštićeno stanovanje, pomoć u zbrinjavanju punoljetnih lica nakon napuštanja ustanova ili hraniteljskih porodica, jednokratne pomoći u naturi, i druga prava i usluge prema potrebama JLS.

Donesen je Zakon o socijalnom stanovanju RS Stambeno zbrinjavanje je usmjereno i prema ranjivim kategorijama, kao što su raseljena lica i izbjeglice, povratnici po osnovu sporazuma o readmisiji, žrtve ratne torture, samohrani roditelji, porodice sa troje ili više djece, mladi bez roditeljskog staranja, korisnicima prava koja im pripadaju po osnovu zakona kojim se propisuje socijalna zaštita, kao što su materijalno neobezbijedena i za rad nesposobna lica, lica sa invaliditetom, starija lica bez porodičnog staranja, žrtve nasilja u porodici i druga lica u skladu sa Zakonom. Strategija razvoja socijalnog stanovanja u RS (2020-2030), čiji je nosilac i implementator Republički sekretarijat za raseljena lica i migracije (RSRLM), usvojena je 2020., koja će doprinijeti daljem razvoju sistema socijalnog stanovanja.

RSRLM kontinuirano sprovodi aktivnosti na reintegraciji i integraciji raseljenih lica, povratnika i izbjeglica na području RS i FBiH u cilju ekonomske i socijalne održivosti (izgradnja i obnova domova ili potrebne pripadajuće infrastrukture; obnova vjerskih objekata s infrastrukturom; izgradnja i proširenje objekata za stočarstvo, plastenika, opreme za navodnjavanje, poljoprivredne mehanizacije, sadnica; projekti za zanatsku i proizvodno-uslužnu djelatnost).

S obzirom da su porodice sa četvoro i više djece prepoznate kao posebno socijalno ugrožena kategorija, usvojen je „Zakon o podršci nezaposlenom roditelju četvoro i više djece u RS“ koji doprinosi poboljšanju materijalnog statusa ovih porodica.

Od ukupnog broja lica brisanih sa evidencije nezaposlenih u referentnom periodu 51,7% su žene¹, dok na evidenciji nezaposlenih 53,03% žena. U subvencionisanom zapošljavanju ugorženih i teško zapošljivih lica žene su prepoznate kao jedna od ciljnih grupa.

Kada govorimo o stanju na evidenciji nezaposlenih lica u RS, poslednji podaci govore da je na evidenciji nezaposlenih sa 31.03.2024. bilo 58377 lica od čega je 30962 žena (53,03%). Dakle u ukupnoj nezaposlenosti više učestvuju žene. Međutim kada su u pitanju podaci iz ankete o radnoj snazi oni govore da je 62,2% žena neaktivno na tržištu rada a u ukupnoj zaposlenosti žene učestvuju sa oko 45%.

Zakonom o dječijoj zaštiti RS definisano je devet prava, između ostalih, propisano je i pravno na pomoć za opremu novorođenčeta, pravo na dodatak na djecu i pravo na pronatalitetnu naknadu za trećerodeno i četvrtorodeno dijete.

Budžetom FBiH za 2024 odobrena su veća sredstva za vertikalne programe Fonda solidarnosti, a takođe su izdvojena sredstva za liječenje od cistične fibroze. U 2024. usvojena je Odluka da se u vertikalne programe finansirane iz Fonda solidarnosti uvrsti i bolest spinalna atrofija mišića. Tokom 2023. izdvojeno je 10 miliona BAM za biomedicinski potpomognutu oplodnju. Veća sredstva u Fondu solidarnosti znače manje čekanja za liječenje u inostranstvu i refundaciju pacijentima za liječenje citostaticima tj novim pametnim lijekovima. Na listama čekanja nema djece. Iako je još oko 10 % neosiguranog stanovništva, i njima se pruža zdravstvena zaštita, a refundaciju troškova snose kantoni i centri za socijalne rad.

Roditelj njegovatelj (ili srodnik koji je imenovan za staratelja) kojem je priznat taj status ima pravo na mjesečnu naknadu u iznosu najniže neto plate u FBiH u skladu s Zakonom o radu FBiH, na koju se uplaćuju doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje, zdravstveno

osiguranje i osiguranje od nezaposlenosti. Ujedno se ovim zakonom prevenira institucionalizacija osoba s invaliditetom.

U vrijeme pandemije COVID 19 zarazne bolesti svima je bila omogućena zdravstvena zaštita u FBiH, a COVID 19 je kod zdravstvenih radnika uvršten kao profesionalna bolest. U okviru Hitnog COVID 19 projekta tokom pandemije, značajno su unapređeni kapaciteti javno zdravstvenih laboratorija, a posebno kapaciteti za pružanje usluga sekvencioniranja u slučaju zaraznih bolesti. Usvojena je i Naredba o listi teških bolesti.

Donesen je Program Jačanja sestrinstva u FBiH, pravilnik o istim, te Pravilnik kojim je definisan je Centar za imunizaciju

Pravilnikom o dodatnoj edukaciji iz zdravstvene njege u zajednici omogućeno je formalno stručno usavršavanje medicinskih sestara za pružanje kvalitetnijih usluga u zajednici, te slijedom istog tokom 2023. formalizirani domovi zdravlja JU DZ Kanton Sarajevo, JU DZ Zenica, JU DZ Mostar, JU DZ Tomislavgrad, JU DZ Grude za provedbu dodatne edukacije iz ove oblasti.

Donesene su Strategija razvoja FBiH (2021-2027) i Strateškim planom za unapređenje ranog rasta i razvoja u FBiH (2020-2025). Trenutno kroz djelimično formirane multidisciplinarne timove djeluje 13 Centara za rani rast i razvoj u PZZ u FBiH. 2022 donesen je Zakon o materijalnoj podršci porodicama s djecom u FBiH, te Zakon o ustanovama socijalne zaštite u FBiH.

Strateškim planom FBiH je predviđen nastavak akreditacije i reakreditacije bolnica Prijatelja beba u okviru kojih se potiče dojenje i zdrav start u život.

U periodu od 2019. do danas u saradnji s UNICEF-om, te ministarstvima zdravstva i socijalne zaštite na kantonalnm nivou u Mostaru i Zenici, provode se aktivnosti na uvođenju procjene djeteta po novom tzv MKF pristupu (procjena funkcionalnosti djece prema Međunarodnoj klasifikaciji funkcionalnosti djece), te se na području Hercegovačko-neretvanskog kantona u 2022. uvode i novi podzakonski propisi koji taj postupak regulišu. Sličan proces trenutno se provodi za područje Zeničkodobojskog kantona. U toku 2024. na području RS počeo sa realizacijom pilot projekat „Reforma sistema procjene i upućivanja djece/lica sa smetnjama u razvoju u RS, u skladu sa međunarodnom klasifikacijom zdravlja, invaliditeta i funkcionisanja“ (isti poces kao i u FBiH, uz podršku UNICEF-a).

5.1. Trgovina ljudima

120.77; 120.78; 120.79; 120.80; 120.81; 120.82; 120.83;

Iako je usaglašen prijedlog Nacrta Strategije za borbu protiv trgovine ljudima u BiH 2024-2027. isti još uvijek nije usvojen.

VM BiH usvojilo je akcioni plan institucija BiH za provođenje Strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u BiH 2020. - 2023.

Vlade FBiH je uspostavila svoj koordinacioni tim, Vlada RS je uspostavila šest regionalnih monitornih timova, te je takođe usvojila Akcioni plan Vlade RS za suprotstavljanje trgovini ljudima 2020-2023. Vlade Kantona su takođe uspostavile svoje koordinacione timove za borbu protiv trgovine ljudima. BD BiH je uspostavio svoj koordinacioni tim.

U BiH obilježava se 18. oktobar, Evropski dan borbe protiv trgovine ljudima. Ministarstvo sigurnosti BiH (u daljem tekstu MS BiH) je iz svog budžeta za navedene aktivnosti izdvojilo sredstva u iznosu od 10.000,00 KM.

Sporazum o udruživanju i načinu realizacije sredstava za nevladine organizacije(u daljem tekstu NVO) koje zbrinjavaju žrtve trgovine ljudima potpisan je u maju 2020. između MS BiH i MLJPI BiH.

U zavisnosti od budžeta institucije BiH svake godine se predviđa izdvajanje od 130.000 konvertibilnih maraka u te svrhe.

VSTV BiH, usvojio je smjernice za postupanje u predmetima trgovine ljudima u četiri tematske oblasti, i to: Naknada štete žrtvama trgovine ljudima u krivičnom postupku, Krivično gonjenje u slučajevima korištenja usluga žrtava trgovine ljudima, Nekažnjavanje žrtava trgovine ljudima i Krivično gonjenje pravnih osoba u predmetima trgovine ljudima.

MS BiH je nadležno za prikupljanje podataka o žrtvama trgovine ljudima, te u skladu sa tim prikuplja i objedinjava podatke najmanje 2 puta godišnje a po potrebi i češće.

Podaci o žrtvama trgovine ljudima su razvrstani prema polu, dobi žrtve, zemlji eksploatacije, vrsti eksploatacije, kao i zemlji porijekla žrtava trgovine ljudima.

Uspostavljanje baze podataka o strancima žrtvama trgovine ljudima je previđeno i mjerom 5.4. Strategije u oblasti migracija i azila i Akcijskog plana za period 2016-2020. Dana 30.06.2020. uspostavljen je "Statistički portal o žrtvama trgovine ljudima" (evidencija o žrtvama trgovine ljudima i domaćim i stranim).

U portal direktno se unose potencijalne/ identifikovane žrtve trgovine ljudima. Pristup portalu i mogućnost popunjavanja istog imaju koordinatori lokalnih koordinacionih timova (entiteta, kantona i BD BiH), a koji dolaze iz ministarstava unutrašnjih poslova sa izuzetkom koordinatora iz RS, koji informacije o potencijalnim/identifikovanim žrtvama trgovine ljudima dostavlja kroz obrazce ukoliko se pojave slučajevi žrtava trgovine ljudima u okviru njihove nadležnosti.

Bitno je navesti da je BiH u skladu sa Konvencijom o policijskoj saradnji uspostavljala Zajedničke istražne timove sa policijskim organima Republike Francuske i Republike Austrije te Kraljevine Holandije što je rezultiralo sprovođenjem operativne akcije na području BiH, Republike Srbije, Republike Austrije i Savezne Republike Njemačke, a BiH je zaključila Operativni sporazum sa EUROPOL-om. Mogućnost razmjene podataka obezbjeđena je i kroz saradnju članica INTERPOL-a.

U BiH je uspostavljen sistem zaštite žrtava trgovine ljudima "Pravilima za zaštitu žrtava trgovine ljudima koje su državljani BiH" i "Pravilima za zaštitu stranaca-žrtava trgovanja ljudima". Ti dokumenti predstavljaju referalni mehanizam za upućivanje žrtava trgovine ljudima. Svim identifikovanim žrtvama osigurava se siguran smještaj, medicinska pomoć, pristup informacijama i njihovim pravima i pravna pomoć tokom krivičnog postupka. Za tu svrhu se redovno osiguravaju finansijska sredstva iz budžeta MS BiH i MLJPI BiH.

U RS je uspostavljen referalni mehanizam za suprotstavljanje trgovini ljudima, pa je u tom smislu Rješenjem Vlade RS imenovan Koordinator za suprotstavljanje trgovini ljudima u RS, a odlukama Vlade RS imenovani su Tim za praćenje sprovođenja Akcionog plana Vlade RS za suprotstavljanje trgovini ljudima u RS i regionalni monitoring timovi, koji su zaduženi za sprovođenje aktivnosti predviđenih Akcionim planom. Akcionim planom Vlade RS predviđeno je niz aktivnosti na jačanju kapaciteta i kampanja za borbu protiv trgovine

ljudima, te su pobliže definisane Vrsta pomoći i podrške koja se pruža žrtvama trgovine ljudima

Vlada FBiH je imenovala koordinatora i uspostavljen je Koordinacioni tim za borbu protiv trgovine ljudima na nivou FBiH i prećenja implementacije AP FBiH.

5.2. Obrazovanje

120.25; 120.131;120.132 ;120.133; 120.134; 120.135;120.136; 120.137;
120.138; 120.139; 120.140; 120.141; 120.142; 120.143; 120.144; 120.145

U okviru Zajedničke akcije Evropske unije i Vijeća Evrope „Kvalitetno obrazovanje u multietničkim društvima“, nadležne obrazovne vlasti u BiH su pripremile dokument „Preporuke za politike djelovanja sa Mapom puta za unapređenje inkluzivnog obrazovanja u BiH, usvojene od strane VM BiH 2020. Mjere predložene ovim dokumentom ističu potrebu da se kvalitetno obrazovanje za sve doživljava kao javno dobro i osnovna društvena vrijednost u BiH.

Provedeno je potpuno mapiranje postojećih kurikuluma i nastavnih praksi iz historije i geografije kako bi se procijenila njihova povezanost sa **Referentnim okvirom kompetencija za demokratsku kulturu (RFCDC)** i Zajedničkom jezgrom nastavnih planova i programa koju je izradila Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje. Savjetodavni odbor Zajedničke akcije usvojio je 2020. izvještaje koji daju preporuke usmjerene na osavremenjivanje i poboljšanje kurikuluma historije i geografije uz promociju demokratskog školskog pristupa i kulture zasnovane na društvenoj koherentnosti i različitosti kao sastavnom dijelu društva.

Priručnik za nastavnike o proučavanju Kompetencija za demokratsku kulturu online (2020.) razvijen je sa svrhom da kroz konkretne ideje i primjere aktivnosti podrži razvoj Kompetencija za demokratsku kulturu kod skoro 16 000 učenika i 1 500 nastavnika u 29 pilot škola.

Od 01.01.2023. započela je III faza Zajedničke akcije Evropske unije i Vijeća Evrope „Kvalitetno obrazovanje za sve“, koja će se nastaviti baviti pružanjem podrške za dalju efektivnu primjenu dokumenata“.

Unaprijeđeno je širenje kulture ljudskih prava, ravnopravnost spolova, kao i sveobuhvatno seksualno obrazovanje djece i mladih u formalnom i neformalnom obrazovnom sistemu integrisane su u nastavne planove i programe i programe neformalnog obrazovanja (vannastavna aktivnost - CIVITAS) na području Posavskog kantona. U srednjim školama je uveden nastavni predmet Politika i privreda, demokratija i ljudska prava u kojem se obrađuje 17 nastavnih tema o demokratiji i ljudskim pravima. Iste teme su integrisane i u osnovne škole kroz programe rada razrednika.

U obrazovni sistem su integrisana sva djeca, naročito romska i djeca sa invaliditetom, eliminišući sve vrste praksi koje mogu izazvati segregaciju ili asimilaciju manjinskih grupa u obrazovni sistem. Osigurano je poticajno okruženja za njihov rast i razvoj u Posavskom kantonu prema Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju, Zakonu o osnovnom školstvu i Zakonu o srednjem školstvu.

Svi zakoni u oblasti obrazovanja u BiH svakom djetetu garantuju jednako pravo pristupa, jednake mogućnosti učešća u odgovarajućem odgoju i obrazovanju i uživanje istovjetnog tretmana, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi i nijedan zakon ne sadrži diskriminirajuće odredbe. Osnovno školsko obrazovanje je besplatno i osigurano je svoj djeci bez obzira na nacionalnu pripadnost i socijalni status. U predškolskim ustanovama, osnovnim školama i u srednjim školama osigurani su asistenti u nastavi. U Posavskom kantonu ima 32 djece u osnovnim školama s poteškoćama u razvoju.

Učinjen je napredak u osnovnoj školi Orašje u Orašju, u kojoj nastavu pohađaju djeca hrvatske i bošnjačke nacionalnosti, organizovano je učenje dva maternja jezika prema izboru učenika već duži niz godina.

Donošena je Strategija razvoja Posavskog kantona u kojoj je definisana mjera 2.1.1. Infrastrukturno unapređenje obrazovnog okruženja za rad s djecom i povećanje socijalne uključenosti djece s poteškoćama u razvoju do 21. godine života. Osigurana je besplatna nastava za sve učenike osnovnog i srednjeg obrazovanja. U potpunosti su izjednačeni uslovi rada škola i učenika povratnika i raseljenih osoba.

U Tuzlanskom kantonu pored angažovanja asistenata u nastavi za učenike osnovnih škola romske nacionalnosti, osigurava se prijevoz za učenike koji putuju od kuće do škole 2 km i više u punom iznosu. Učenicima osnovnih škola se osiguravaju besplatni udžbenici, kako bi se spriječila asimilaciju romske nacionalne zajednice, donesen je Nastavni plan i program za romski jezik sa elementima nacionalne kulture kao fakultativnog nastavnog predmeta.

Povodom obilježavanja Svjetskog dana Roma promoviši su odlični učenici osnovnih i srednjih škola romske nacionalnosti, kojima Vlada TZ kantona dodjeljuje jednokratne stipendije. Učenicima povratnicima omogućen je pristup obrazovanju jednako kao i učenicima koji nisu u statusu povratnika.

U Tuzlanskom kantonu ljudska prava izučavaju se u okviru nastavnih predmeta u osnovnim i srednjim školama. Svi učenici imaju osiguranu zdravstvenu zaštitu. U školi učenicima pripadnicima jednog konstitutivnog naroda, obezbjeđuje se izvođenje nastave na njihovom maternjem jeziku.

U Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju i Zakon o srednjem obrazovanju i odgoju propisuju da se jezik i kultura svake manjine koja živi na području Kantona poštuju u najvećoj mjeri.

Ministarstvo prosvjete i kulture RS (MPiK RS) zalaže se za sprovođenje inkluzivnog vaspitanja i obrazovanja i omogućavanja jednakih prava i jednakih mogućnosti u predškolskom vaspitanju angažovani su asistenti. Vaspitno-obrazovne ustanove imaju odgovornost da u sredini u kojoj djeluju doprinese stvaranju kulture koja poštuje ljudska prava i osnovne slobode svih građana.

JU Javni fond za dječiju zaštitu RS sufinansira boravak djece bez roditeljskog staranja i djece sa smetnjama u razvoju koja imaju nalaz i mišljenje stručne komisije u predškolskim ustanovama. U školskoj 2022/2023. angažovano je 475 asistenata u osnovnim školama koje pružaju podršku djeci.

U RS imaju svi jednak pristup obrazovanju bez diskriminacije po bilo kom osnovu. U saradnji sa NVO sprovode se projekti koji za cilj imaju ostanak djece Roma u školskom sistemu.

MPiK RS nastoji da, kroz aktivnosti kao što su: obezbjeđivanje besplatnih udžbenika, finansiranje prevoza, saradnja sa lokalnim zajednicama i NVO, djeluje sistemski na rješavanje problema školovanja djece pripadnika romske populacije, problem školovanja je i dalje evidentan. Prema podacima, a koji se odnose na neredovno pohađanje nastave i odustajanje od školovanja, procenat učenika koji napuštaju osnovno vaspitanje i obrazovanje je ispod evropskog prosjeka. Analizom podataka, ustanovljeno je da najveći broj učenika koji napuštaju/prekidaju osnovno vaspitanje i obrazovanje jesu upravo učenici Romi.

Jezik i kultura nacionalnih manjina u RS izučava se u okviru fakultativne nastave i poštovaće se i koristiti u školi u skladu sa Okvirnom konvencijom o zaštiti prava nacionalnih manjina i zakonom kojim se propisuje zaštita prava pripadnika nacionalnih manjina. Za učenike pripadnike nacionalnih manjina koji ne koriste službene jezike konstitutivnih naroda škola je, uz prethodnu saglasnost Ministarstva prosvjete i kulture dužna angažovati lice za podršku sa potrebnom jezičkom kompetencijom pripadnika nacionalne manjine.

U RS kao ni u BD BiH nema segregacije i ne postoje tzv. "dvije škole pod jednim krovom" jer nema razdvajanja djece po etničkom principu, dok je u SBK i HNK i dalje prisutna segregacija u obrazovanju.

U RS donošen je novi Pravilnik o nastavnom planu i programu koji je u primjeni od školske 2023/2024. Izrađeni su nastavni programi za osnovno vaspitanje i obrazovanje s ishodima učenja usmjerenim na sva područja ličnosti. Unaprijeđen je nastavni program za rad sa učenicima u odjeljenjskoj zajednici u osnovnim školama. Uz podršku Populacionog fonda UN za BiH, pristupilo se procesu integracije programa sveobuhvatnog obrazovanja o zdravlju mladih kroz aktivnosti u okviru projekta za nastavnike osnovnih škola u RS pod nazivom „Zdravi životni stilovi“. Donesen je program predmeta Humanost i bezbjednost na osnovu usvojenog Programa mjera za jačanje bezbjednosti i sprečavanja nasilja u osnovnim i srednjim školama i đачkim domovima u RS. Cilj ove nastave je da učenici ovladaju sposobnostima, vještinama empatije, tolerancije, asertivne komunikacije, upravljanja emocijama, timskog rada, izgradnje odnosa, društvene odgovornosti, kritičkog mišljenja i funkcionalnih znanja što doprinosi sticanju znanja o ljudskim pravima uopšte.

Ministarstvo prosvjete i kulture kontinuirano podržava projekte i programe koji za cilj imaju podršku socijalne integracije djece pripadnika romske populacije. U toku 2024 realizovan je projekat „Da to sam ja“ kojim je izvršena senzibilizacija javnosti o značaju ranog učenja i uključivanja djece Roma u predškolske ustanove i osnovne škole sa naglaskom na opštine gdje žive pripadnici romske populacije.

Izrađen je priručnik za rad sa djecom iz osjetljivih kategorija, te organizovane medijske kampanja kao podsticaj razvoju svijesti o potrebi obrazovanja romske djece u društvu. U saradnji sa NVO „Otaharin“ Bijeljina, Ministarstvo se prijavilo na Javni poziv MCP BiH sa projektom za dodjelu grant sredstava za obrazovanje Roma za 2023.

Na području BD BiH, provodi se inkluzivni oblik obrazovanja. U julu 2020. donesen je Pravilnik o prepoznavanju, prevenciji i zaštiti od diskriminacije u osnovnim i srednjim školama, ravnopravno se koriste bosanski, hrvatski i srpski jezik te latinično i ćirilčno pismo kroz sve nastavne i vannastavne aktivnosti. Učenici osnovnih i srednjih škola o ljudskim pravima obrazuju se kroz program predmeta Demokratije i ljudskih prava.

S ciljem unapređenja inkluzivnog obrazovanja u decembru 2022., izmjenama i dopunama Zakona o obrazovanju u osnovnim i srednjim školama BD BiH, propisan je i način angažovanja asistenata u odgojno obrazovnom radu s ciljem poboljšanja uslova i kvaliteta obrazovanja učenika s posebnim potrebama.

5.3..Kulturna prava

120.146

U zavisnosti od odredbi Zakona o Budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH definiše se iznos i način rasporeda grant sredstava, kao pomoć u sufinansiranju programa i projekata iz oblasti nauke i kulture u BiH. Javni pozv za raspored grant podrške raspisuje se u skladu sa kriterijumima za raspored sredstava, jednom godišnje. Odluku o rasporedu grant sredstava donosi VM BiH. Ovim odlukama VMBiH podržavaju se i projekti nacionalnih manjina u BiH.

U RS je donijeta Strategija razvoja kulture 2023-2030 i pravilnik o postupku Pravilnika o postupku izbora i načinu sufinansiranja programa i projekata u kulturi RS.

Pravilnik o raspodjeli sredstava za projekte kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina podržava se rad udruženja nacionalnih manjina i savez nacionalnih manjina. Prvenstveno smotra kulturnog stvaralaštva koju organizuje Savez Nacionalnih manjina uz podršku Ministarstva prosvete i kulture RS-a, na kojem učestvuju sva registrovana udruženja u RS, a za koje se izdvajaju sredstvaukupno 8% od ukupnog budžeta.

2021 pod nazivom Nasljeđe i Identitet, Ministarstvo je organizovalo vrlo značajne konferencije za razvoj kulture i umjetničkog stvaralaštva, književnost i izdavaštvo

2022 provedena je kampanja zaštita ćiriličnog pisma, redovno se obilježavaju Dani Evropske baštine, Evropski dani jezika, Svjetski dan kulturne raznolikosti. Promovisan je projekat kultura bez barijera kojim su obuhvaćene 20 ustanove kulture u 19 lokalnih zajednica, izdvojena su sredstva u iznosu 310.680, 00 KM

6. PRAVA RANJIVIH GRUPA

6.1.Prava djeteta

120.170; 120.171; 120.172; 120.173; 120.174; 120.175; 120.176;
120.177;120.170

U toku su pripremne aktivnosti na izradi Akcionog plana za djecu BiH 2025-2029, u saradnji sa UNICEF-om u BiH i Vijećem za djecu BiH,

MLJPI BiH je sačinilo Program praćenja provođenja preporuka Komiteta za prava djeteta u BiH za period 2020-2024 kao sveobuhvatan pregled preporuka Komiteta za prava djeteta UN-a nadležnim institucijama BiH o implementaciji Konvencije o pravima djeteta i pratećih protokola, sa sljedećim ciljevima: 1. pravovremeno i odgovorno ispunjavanje međunarodnih obaveza BiH; 2. efikasno iskorištavanje organizacijskih kapaciteta, te 3. blagovremeno ispunjavanje zadatih rokova.

Kod realizacija mjera iz proteklog Akcionog plana za djecu, najbolji rezultati su ostvareni u unapređenju mehanizama zaštite djece i jačanja svijesti radi sprečavanja i suzbijanja nasilja nad djecom.

Centri za socijalni rad u FBiH poduzimaju potrebne mjere radi zaštite prava i najboljeg interesa djeteta u skladu sa pozitivno pravnim propisima (krivično i porodično zakonodavstvo). Pored zakonodavnog okvira na nivou kantona i opština u FBiH zaštita djece uređena je kroz potpisane Protokole o postupanju svih nadležnih institucija o postupanju u slučaju nasilja u porodici, što uključuje i oblast zaštite i postupanja u slučajevima zlostavljanja i nasilja nad djecom, odnosno postupanja u slučajevima kršenja dječijih prava. Centri za socijalni rad postupaju i u skladu sa Smjernicama za postupanje u slučaju zlostavljanja i zanemarivanja djece BiH, te redovno pružaju socijalnu podršku djeci koja su žrtve nasilja ili zanemarivanja, kao i njihovim porodicama.

U toku su izmjene Krivičnog zakona FBiH u skladu sa preporukama Lanzarote komiteta Vijeća Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualne zloupotrebe, dok je Krivični zakonik RS već usklađen sa preporukama navedenog tijela.

VSTV BiH je usvojilo Minimalne standarde opremanja i korištenja prostorija za saslušanje djeteta svjedoka, kako bi se osiguralo da se krivični postupak u kojem dijete učestvuje provede efikasno i u skladu sa relevantnim međunarodnim standardima i domaćim propisima, uvažavajući najbolje interese djeteta.

Kako bi informacije o pravosuđu bile pristupačnije djeci i maloljetnicima, VSTV BiH je kreirao Ilustrovanu publikaciju „Moj vodič kroz krivični postupak“, namijenjenu djeci žrtvama/svjedocima krivičnih djela, uzrasta od 12 do 18 godina, kao i njihovim roditeljima/starateljima, sa ciljem upoznavanja ove ranjive grupe sa njihovim pravima tokom pokretanja i trajanja krivičnog postupka. Organizovan je seminar na temu „Pripadnici ranjivih grupa kao svjedoci u postupku“, čiji je program kreiran od strane VSTV BiH.

VSTV BiH je, uz podršku UNICEF-a, entitetskih centara za edukaciju sudija i tužilaca i Pravosudne komisije BD BiH, pokrenulo proces revizije kurikuluma specijalističkih obuka za sudije i tužioce za maloljetnike.

MUP RS usvojilo je Plan mjera i aktivnosti za prevenciju vršnjačkog nasilja i maloljetničke delinkvencije. Usvojen je Program mjera za jačanje bezbjednosti i sprečavanje nasilja u osnovnim i srednjim školama i đačkim domovima u RS, donesen je Protokol za zaštitu djece od nasilja, zanemarivanja i zlostavljanja.

Vlada RS je donijela je Protokol za zaštitu djece od nasilja, zanemarivanja i zlostavljanja, Akcioni plan za zaštitu djece od seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja kao i Strategiju borbe protiv nasilja u porodici za period 2020-2024, a Porodičnim Zakonom RS je propisano da je nasilje u porodici zabranjeno i da svaki član ima pravo na zaštitu od nasilja (član 15). Dijete u porodici ima pravo na zaštitu od svih oblika nasilja, zloupotrebe, zlostavljanja i zanemarivanja (član 84. stav 3). Roditelju koji zloupotrebljava roditeljsko pravo sud će u vanparničnom postupku oduzeti isto ako, između ostalog, sprovodi fizičko i psihičko nasilje nad djetetom (član 124.).

Zakonom o dječijoj zaštiti RS propisana prava pomoć za opremu novorođenčeta, materinski dodatak, dodatak na djecu, refundacija, isplaćene naknade plate za vrijeme rada sa polovinom punog radnog vremena radi pojačanja njege djeteta do tri godine života, refundacija isplaćene naknade plate za vrijeme rada sa polovinom radnog vremena radi pojačane njege i brige o djetetu sa smetnjama u razvoju, zadovoljavanje razvojnih potreba djece, pronatalitetna nagrada za trećerodeno i četvrtorodeno dijete i pravo na naknadu roditelju-njegovatelju ili njegovatelju.

Vlada FBiH, donijela je Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024-2027. na osnovu koje će se formirati posebno tijelo za praćenje provedbe Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024-2027.

U postupku donošenja je Okvirni plan prevencije i sprječavanja nasilja u odgojno-obrazovnim ustanovama u FBiH.

Vlada FBiH je, na prijedlog Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke, na sjednici održanoj 1.8.2024., prihvatila „Okvirni plan prevencije i sprječavanja nasilja u odgojno-obrazovnim ustanovama u FBiH“.

6.2.Osobe sa invaliditetom

120.179 ;120.180; 120.181; 120.182;120.183; 120.184; 120.185; 120.186
;120.187;120.188;120.189;120.190;120.191;120.192

Strategijom socijalne zaštite RS 2023-2029. je propisana mjera: jačanje saradnje svih subjekata zaštite u kriznim i vanrednim situacijama, sa ciljem jačanja saradnje svih subjekata zaštite u kriznim i vanrednim situacijama. Projekat/program „smanjenje rizika od katastrofa za održivi razvoj u BiH“, koji u BiH realizuju različite UN agencije, omogućio je uključivanje sektora socijalne zaštite u proces uspostavljanja lokalnih platformi za smanjenje rizika od katastrofa (DRR platforma).

Propisanim pravima po Zakonu o socijalnoj zaštiti se obezbjeđuje pomoć licima koja se nađu u stanju socijalne potrebe usljed različitih okolnosti (nesposobnost za rad i nedovoljna primanja za izdržavanje, starost, invaliditet, neadekvatne porodične prilike i sl.), te se daje mogućnost svakoj JLS da svojom odlukom definiše dodatna, proširena prava koja odgovaraju specifičnim potrebama korisnika koji žive na teritoriji te lokalne zajednice.

U BiH se obilježava 3 decembar Međunarodni dan Osoba s invaliditetom, 15 oktobar-Međunarodni dan bijelog štapa, 21 mart Svjetski dan osoba s Down sindromom.

VM BiH je 5.7.2023. donijelo Odluku o formiranju Vijeća za osobe sa invaliditetom BiH.

VSTV BiH je izradio Izvještaj o arhitektonskoj i urbanističkoj pristupačnosti objekata svih pravosudnih institucija u BiH osobama sa invaliditetom, slijedom čega je određen broj pravosudnih institucija izvršio potrebnu adaptaciju svojih objekata.

Izdavanjem Dozvole od strane RAK-a za javne RTV sistem (26.04.2020.), javnim servisima u BiH uvedene su obavezne programske kvote za sadržaje pristupačne osobama sa invaliditetom svim javnih servisa, Pravilom 95/2023 o pružanju audiovizuelnih medijskih usluga, propisan je obavezujući udio programa prilagođenih osobama sa invaliditetom i na ostale, komercijalne i javne TV stanice.

U cilju poboljšanja položaja osoba sa invaliditetom u BiH donesene su: Strategija za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u FBiH 2016 -2021 i Strategija unapređenja društvenog položaja lica sa invaliditetom u RS 2017-2026. sa Akcionim planovima za unapređenje društvenog položaja lica sa invaliditetom kako bi se ispunile baveze koje proističu ratifikacijom međunarodnih dokumenata od strane BiH. Uspostavljen je sistem monitoringa strategija kroz uspostavljenje koordinacijskih tijela, odnosno interesornog tijela Vlade RS za podršku licima sa invaliditetom.

VSTV BiH je proveo analizu predmeta oduzimanja poslovne sposobnosti na sudovima u BiH, koja je ukazala na potrebu usklađivanja postupanja sudova i vještaka sa standardima Konvencije, te izdao preporuke sudovima.

Usvajanjem i ratifikacijom Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, FBiH je započela proces usklađivanja svojih pristupa i prakse u oblasti invalidnosti sa ovim međunarodnim aktom. Strategija za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom u FBiH predstavljala je sveobuhvatan koncept usaglašenog djelovanja svih odgovornih resora na nivou Federacije, kantona i opština, u cilju stvaranja uslova za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u smislu da im se omogući uključivanje i učestvovanje u svim oblastima društva na ravnopravnoj osnovi s ostalima, najveći mogući nivo nezavisnosti i sloboda izbora, u skladu s usvojenim međunarodnim standardima. Ostvaren je napredak u pogledu razumjevanja problema i potreba osoba s invaliditetom, ekonomsko osnaživanje, prevazilaženje diskriminacija u ocjenjivanju invaliditeta po osnovu uzorka a ne posljedice invaliditeta, procjene i upućivanja djece s invaliditetom, unapređebnja baze podataka o osobama s invaliditetom, saradnje sa organizacijama osoba s invaliditetom.

Konkretno aktivnosti vidljive su u pogledu ekonomskog osnaživanja, odnosno zapošljavanja i integracije osoba s invaliditetom na tržište rada. U periodu 2021-2023 putem Fonda za profesionalnu rehabilitaciju, osposobljavanje i zapošljavanje osoba s invaliditetom u FBiH zaposleno je 1589 osoba s invaliditetom.

Vlade entiteta u okviru svojih budžeta obezbjeđuju sredstava za rad fondova za profesionalnu rehabilitaciju i prekvalifikaciju. U obrazovnom sistemu se nastavljaju aktivnosti na provedbi inkluzivnog obrazovanja. Kao prepoznata ranjiva skupina osobe sa invaliditetom su uključene u sektorske strategije na nivou entiteta, BD BiH i kantona.

Pristup zdravstvenom osiguranju raseljenih lica, povratnika i izbjeglica obezbjeđuje se u budžetu Republičkog sekretarijata za raseljena lica i migracije. Obaveze za ove ranjive kategorije uplaćuje Fondu za zdravstveno osiguranje RS.

Vlada RS imenovala je Interresorno tijelo RS za podršku licima sa invaliditetom čiji je zadatak da promovišu prava lica sa invaliditetom. Stručne i administrativne poslove za potrebe Interresornog tijela obavlja Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS. Vlada RS je bila opredjeljena da ispuni obaveze koje proističu ratifikacijom međunarodnih dokumenata od strane BiH. Strategija za unaprijeđenje društvenog položaja lica sa invaliditetom predstavlja prvi takav dokument u istoriji RS kojim se nastoji na jedan sistematičan način, unaprijediti jedna od najosjetljivijih oblasti socijalne politike uopšte.

Strategijom razvoja BD BiH 2021-2027. planirano je uklanjanje arhitektonskih barijera u svim osnovnim i srednjim školama, odnosno nesmetan pristup učenicima odgojno-obrazovnim ustanovama. Strategijom za mlade BD BiH 2022-2026, a u vezi obrazovanja učenika sa teškoćama u psih-fizičkom razvoju u školama u kojima se obrazuju navedeni

učenici planirana je nabavka i održavanje potrebne opreme, obuke i uvođenje asistenata u nastavu za djecu i mlade koji su dio inkluzivne nastave, nabavka opreme za slijepe i slabovidne učenike.

6.3. LGBT

120.43; 120.44 ;120.54

U julu 2022. VM BiH je usvojilo Akcioni plan za unapređenje ljudskih prava i osnovnih sloboda LGBTI lica u BiH za period 2021. - 2025. Plan predviđa mjere i identifikuje izvršioce za realizaciju sljedeća tri strateška cilja: jednake mogućnosti i zabrana diskriminacije, jednaka prava u svim oblastima života i društvo poštovanja raznovrsnosti. VMBiH je u februaru 2024. donijelo zaključak prema kojemu se period važenja Akcionog plana produžava do kraja 2025.

Navedeni Akcioni plan predviđa mjere usklađivanja i redovnog praćenja krivičnih zakona u pogledu zločina iz mržnje prema LGBTI osobama, analize pravnih prepreka s kojima se susreću osobe koje žive u istospolnim zajednicama, analiza postojećih modaliteta promjene spola, obuke nosilaca pravosudnih funkcija, policijskih i državnih službenika i sl.

Intenzivirane su obuke sa policijskim službenicima, pravosudnim organima, zdravstvenim radnicima i akademskom zajednicom i tema "Zaštita prava i sloboda LGBTI osoba u BiH" je uvrštena u Plan obuka Agencije za državnu službu BiH i prva obuka je realizovana u decembru 2023.

Državna i entitetske agencije za državnu službu su realizovale obuke za državne službenike s temama prevencije i zaštite od diskriminacije, kao i temama koje se odnose na međunarodne standarde iz oblasti diskriminacije, odnosno rodnom konceptu i standardima i mehanizmima za ravnopravnost spolova.

Kroz projekat „Promocija različitosti i jednakosti u BiH“ koji je realizovala Mreža žena uz finansijsku podršku EU i Savjeta Evrope, u toku 2021. održana je edukacija za pripadnike policijskih uprava Zvornik i Bijeljina na temu „Senzibilizacija policijskih službenika u radu sa LGBT populacijom“, a u okviru ovih aktivnosti izrađena je i monografija „Policijska i LGBT: Kriminalistički aspekt“. U okviru saradnje kroz projekat sa NVO Kvart kreiran je Priručnik za policijske službenike sa smjernicama za postupanje kod krivičnih djela počinjenih iz mržnje.

U Upravi za policijsko obrazovanje MUP-a RS se realizuje policijska obuka kadeta iz sadržaja koji se odnosi na zločine iz mržnje, i to: U okviru Nastavnog plana i programa policijske obuke za kadete Policijske akademije integrisan je i sadržaj koji se odnosi na senzibilizaciju policijskih službenika u reagovanju prema bezbjednosnim incidentima, gdje je indicija da je predrasuda ili mržnja motiv incidenta, sa fokusom na specifičnosti policijskog reagovanja, odnosno preduzimanje tzv. mjera prvog operativnog zahvata kod takvih bezbjednosnih incidenata. Poseban segment Nastavnog plana i programa se odnosi na seminarski dio realizacije policijske obuke koji obuhvata i "Rodno zasnovano nasilje i Akcioni plan za implementaciju Rezolucije UN 1325". U periodu 2021-2023., 762 kadeta Policijske akademije MUP-a RS prisustvovalo je seminarskom dijelu policijske obuke u vezi senzibilizacije policijskih službenika u radu sa LGBTI zajednicom.

Sa ciljem zaštite ljudskih prava LGBTI osoba, te uspostavljanja LGBTI senzibiliziranog pravosuđa, VSTV BiH je organizovao okrugli sto „Pravna zaštita LGBTI osoba: između

antidiskriminacionih i krivičnih zakona i prakse“, te realizirao seminar za nosioce pravosudnih funkcija „Pripadnici ranjivih grupa kao svjedoci u postupku“.

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke je u 2024. uvelo novi program pod nazivom „Podrška projektima uklanjanja predrasuda mladih prema LGBTQ+ populaciji“. Program se realizira putem javnog poziva, a namijenjen je NVO sa sjedištem u FBiH za podršku projektima uklanjanja predrasuda i stereotipa prema LGBTQ+ populaciji, te prevencije i sprečavanja diskriminacije prema ovoj populaciji.

BD BiH u toku 2021. podnesen je 1 zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka po članu 9. Zakona o javnom redu i miru, u 2022. podneseno je 6 zahtjeva, a u toku 2024. podnesen je 1 zahtjev. U 2020. i 2023. nije bilo pokrenutih zahtjeva po navedenom pravnom osnovu; U toku 2023. otvoren je predmet koji se odnosi na krivično djelo koje je učinjeno iz mržnje.

6.4..Nacionalne manjine

120.115; 120.193;120.194;120.195; 120.196; 120.197; 120.198; 120.199;
120.200

VM BiH usvojilo je Akcioni plan za društvenu inkluziju Roma i Romkinja za period 2021-2025, usklađen s EU standardima. Ministarstvo osigurava godišnja budžetska sredstva za implementaciju Akcionog plana, te je za periodu 2019-2023 plasirano 3.292.951,56 KM. Kada je oblast stambenog zbrinjavanja upitanju dodijeljeno je 1.823.335,56 KM što je omogućilo izgradnju 38 objekata, sanaciju 56 objekata, a za 247 romskih porodica su poboljšani uslovi stanovanja. Za zapošljavanje Roma utrošeno je 800.000 KM, 168 osoba koristilo je ova sredstva za zapošljavanje i samozapošljavanje. U oblasti zdravstvene zaštite, izdvojeno je 602.000 KM; obučeno je 175 medijatora, oko 500 Roma je prošlo preventivne preglede, a 18 djece i 30 odraslih vakcinisano je protiv COVID-19, dok je za 115 osoba dobilo zdravstveno osiguranje. Od 2020. za obrazovanje je dodijeljeno 85.599,98 KM, uključujući 43.000 KM za projekte NVO, dok je 230.000 KM dodijeljeno za projekte promocije kulture i tradicije nacionalnih manjina.

Sa ciljem otklanjanja predrasuda i stereotipa prema Romima, te stvaranja inkluzivne i pravedne budućnosti, organizovana je dvodnevna radionica „Aktivnim dijalogom do dekonstrukcije stereotipa i jednakog pristupa pravdi“, koja je realizirana za nosioce pravosudnih funkcija u saradnji sa Udruženjem „Kali Sara - Romski informativni centar“.

Vijeće Nacionalnih manjina BD BiH je imenovano 06.04.2022. na osnovu Odluke o osnivanju Vijeća.

Imenovana je Radna grupa za izradu lokalnog Akcionog plana za rješavanje problema Roma u BD BiH za period 2024.-2027. čiji zadatak je da izradi lokalni Akcioni plan koji obuhvata prioritete potrebe iz sljedećih oblasti: obrazovanje, stambeno zbrinjavanje, zapošljavanje, zdravstvena i socijalna zaštita, očuvanje kulture i tradicije i drugih potreba Roma u BD BiH.

MLJPI BiH je organizovalo i održalo 05. i 06. marta 2024 Regionalnu konferenciju o saradnji s nacionalnim manjinama, na kojoj je prisustvovao visoki komesar OSCE-a.

Vijeće nacionalnih manjina BiH 21.5.2024. organizovalo je Prvu konferenciju nacionalnih manjina BiH, uz podršku Misije OSCE-a u BiH i MLJPI BiH.

6.5.Izbjeglice i migranti

120.201; 120.202; 120.203; 120.204; 120.205; 120.206;
120.207;

Kada je riječ o pitanju migracija, u augustu 2023. usvojene su izmjene i dopune Zakona o strancima koji je usklađen sa dvije uredbe i dvije direktive EU. U toku su izrade podzakonskih akata. Tokom 2022. usvojena je Strategija migracija i azila 2021-2025. koja predviđa mjere i aktivnosti radi unapređenja sistema sveobuhvatnog upravljanja migracijama i azilom. Također, VMBiH je 2022. usvojilo Pravilnik o standardima funkcionisanja i drugim pitanjima značajnim za rad centra za prihvatanje i smještaj tražitelja azila. U odnosu na prihvatne centre za smještaj migranata, trenutno funkcionišu 4 prihvatna centra s ukupnim kapacitetom oko 4.600 mjesta od kojih su dva namijenjena isključivo za smještaj ranjivih kategorija migranata kao što su porodice, žene i djeca i jedan Imigracioni centar.

BiH osigurava je humane i zakonite uslove smještaja migranata. Kako bi se osigurali humani uslovi za smještaj migranata, u rad i funkcionisanje tih centara uključene su UN agencije, Međunarodne organizacije i nadležne Institucije koje prate i koordiniraju tim procesom.

Zakon o strancima (član 123.) propisuje zaštitu prava maloljetnih i ostalih stranaca, te obavezu nadležnih organa da se prema maloljetnim strancima odnose sa posebnom pažnjom i uvažavanjem i da se s njima postupa u skladu s Konvencijom o pravima djeteta i propisima u BiH koji se odnose na brigu o maloljetnim licima i njihovu zaštitu.

Maloljetnici bez pratnje zadržavaju se u imigracionom centru izuzetno, samo kao posljednja mjera i na najkraće moguće vrijeme.

Migranti maloljetnici bez pratnje, smještaju su u jedan od privremenih prihvatnih centara za smještaj ranjivih kategorija, od kojih se jedan nalazi na području Unsko-sanskog Kantona, a drugi na području Kantona Sarajevo i u kojima su osigurani svi humani uslovi za smještaj ove kategorije migranata. Migrantima maloljetnicima bez pratnje, od strane nadležnog organa starateljstva (Centar za socijalni rad) imenuje se privremeni staratelj koji se brine o svim pravima uključujući obrazovanje i zdravstvene usluge.